UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Septimu[m] de matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Visual Library

nibus dari in extremis cõſtitutis.ap-
paret q tūc qñ eucharistia eis daꝛ. Et
an poſt euchariſtiā vel ante ſit dandū
cõſuetudini videꝛ relinquendū. Si tñ
euchariſtiā ſumere non poſſet. vrgen
dus eſſet. Dicit etiam Pe. de pal. q ſi
quis expſſe nõ petiuit hoc ſacramētū
anteq̄ puatus fuit rõne. quia forte de
periculo nõ credebat. tunc etiā nõ vte
ti rõne põt dari ꝛ deberet. quia ad hoc
deuotio pcedēs ſufficere põt ſi veriſi-
mile eſſet eū deſideraſſe ammonitū.
C ¶ Quo ad tertiū An vnctio ſit ſacrm
neceſſitatis. Rñdet armican9. li. ix. de
queſtione armenici. c. xxvj. q nõ ē ſic
neceſſe q ſine eo nullus ſalueꝛ. adul-
tus tñ ſi infirm9 ſit forte in pctis mor-
talib9 vl' vno põt ptingere q nõ adul-
tus alioꝝ ſacramētoꝝ eccl'ie ſuffragio
nec vnctiõis ſacramēto. finaliter ſine
cõtritione dānareꝛ. qbus tñ adhibitis
deus ſibi ptritionē daret. Ideo pter
poſſibilē caſum expedit h ſacrm reci-
pere. Et. c. xxix. dicit. Conſtat iuxta p
fata q põt eſſe caſus in q dato hoc ſa-
cramento infirm9 ſaluareꝛ q alias dā-
nareꝛ. Cū igiꝛ lateat ſacerdotes eccle
ſie qñ ille caſus inſtat. ſemp aut p ma
iori pte ſunt incerti qñ inſtet. ꝛ ita artā
tur ex cura quā gerūt p illi9 ſacramēti
remediū ſuccurrere. Alioqn em nõ vi
deo qn aiam ifirmi piclitēt. Et ex iſto
ſequiꝛ neceſſitas hui9 ſacrti i caſu. ſ. ne
ceſſitatis talis. Itē eius neceſſitas ar-
guiꝛ ex magna vtilitate eius. Qui em
tam vtile ſacrm negligeret cū iſto in-
digeret. nõ imerito deū offendere vi-
dereꝛ qñ ſine oi difficultate ex pte ſui
infirmus poſſet acqrere. Qui em ſine
difficultate ꝛ moleſtia põt meli9 facē.
vel magnū bonū cõmodū ſpūale acq
rere ſi negligat. nõ video qn ſit ſue ſa-
lutis neglector ꝛ beniuolētie diuie cõ-
temptor. imo amic9 dei nõ eē puinciꝛ.
q2 eius bñplacitū cū illud pficere põt
nõ explet qñ ſine difficultate ꝛ mole-
ſtia poſſet facere. vt dictum eſt. Videꝛ
ergo hoc ſacramētum neceſſariū eſſe
ad ſalutē. ita q ſi cõmode haberi po-
terit habeaꝛ. hec de Armicano.

¶ Capitulum. vij.

De matrimonio qd pſiſtit in cõ
ſenſu duoꝝ. i ſigno pſenſus. ꝛ
inter perſonas legitimas. ſunt
tria videnda. Primo q eius efficacia
Secundo q matrimonij introitū inſi
ciant. Tertio qbus modis ſanctificeꝛ
matrimoniū. ꝛ quā intētionē habere
debeant. cõtrahētes. ¶ Quātum ad pri A
mū notandū q effectus matrimonij
ſm Tho. ꝛ alios i. iiij. circa diſ. xxvj.
ſunt quinq. Primus eſt grē ſacramē
talis collatio pter difficultatē perpe
tue obligationis. ꝛ pter iuuamē ne-
ceſſariū in opibus matrimonij. Vn-
de qñ queriꝛ. cū oia ſacramēta fluxeꝛ
a paſſione chriſti. ꝛ ex cõſequēti p ſa-
cramenta cõformamur paſſioni chri-
ſti que fuit penalis. quõ cõtrahentes
poſſunt cõformari paſſioni chriſti. p-
ſertim cum mrimoniū ſit delectabile
Rñ. Tho. Quāuis mrimoniū nõ cõ-
formet paſſiõi xpi quo ad penā. tñ cõ-
format q ad charitatē p quā p ecclia
ſibi in ſponſam piūgenda paſſus eſt.
Nā ſicut aqua baptiſmi hꝫ q corp9 tā
gat ꝛ cor abluat ex tactu carnis chriſti
ita matrimoniū hoc habet. videlicet
cõferre grām ex hoc q xps ſua paſſio
ne illud repreſentauit. ꝛ nõ principali
ter ex aliqua ſatiſfactione ſacerdotis.
Et ſicut aqua baptiſmi cū forma ver-
borū nõ opatur immediate ad grām
ſꝫ ad characterē. ita actus exteriores ꝛ
verba exprimentia cõſenſum directe fa
ciunt nexū quēdā qui eſt ſacrm matri
monij. Et hmõi nexus ex vtute diuie
inſtitutiõis diſpoſitiue opaꝛ ad grām
que grā concupiſcentie fomitē in ſua
radice habet reprimere. hec Thom.

B Secūdus igit̄ effectus ē diminutio
ↄcupiſcētie ꝓpter collatā grām. Sꝫ di
ceres. ſi mr̄imoniū ↄcupiſcētiā p grāꝫ
habet minuere. ergo virgines ꝛ deuoti
oēs deberēt ↄtrahere. Rn̄. Tho. verū
hoc eēt ſi nō eēt aliud efficacius reme
diū p opa ſpūalia ꝛ carnis mortificati
onē ꝛ p ſilia. Tertius effectus cōſiſtit
in bonis mr̄imonij q̄ ſūt fides. vt neu
ter alieno maculet thoro ſacramentū
id eſt. indiuiſibilitas ſeu vinculū per-
petuū. ſignans vnionē xpi ꝛ eccl̄ie. et
proles ad cultū dei educanda. Hoc tn̄
bonū prolis eſt in obligatiōe ſub ↄdi-
tione ſcꝫ ſi eueniet ꝙ ſuſcipiat̄ gratan
ter ꝛ religioſe educet̄. Vn̄ ē ibi obliga
tio ꝑ ſemꝑ ad ſemꝑ nō impedire iſtud
bonū ſtudioſe. Quartꝰ ē excuſatio vel
decor in actu q̄ al's eēt actꝰ turpitudis
Nullus em̄ prudēs dꝫ pati iacturā ni
ſi ꝑ recōpēſatiōe eq̄lis boni vel maio
ris. Sed in cōiunctiōe viri ꝛ femine rō
nis iactura accidit. Tum q₂ rō abſor-
bet̄. Tum q₂ caro tribulationē patit̄.
ſm ap̄lm. j. Cor. vij. Tum etiā q₂ nul
li ꝑtunc grē ꝓphetiaꝝ ↄferunt̄ in actu
ergo tria bona p̄dicta expectant̄ vt fi-
at recōpenſatio taliū. Quintꝰ effectus
ↄſiſtit in accidētalibꝰ bonis. Vn̄ v̄ſus
Hoſtes cōciliat. ꝛ eo diſcernit̄ heres.
His ligat. alma notat. ius trāſfert au-
C get amorem. Quo ad ſecundū no
tandū ꝙ ad recipiendū quinqꝫ p̄fatas
vtilitates requirit̄ vt accipe volens ſa-
cramentū matrimonij in ſex p̄cipue
ſe licite teneat. al's p̄iculū iminet pec-
cati mortalis tēporaneū aut diutinuꝫ
ſm doctores. Primo videat cōtrahēs
vt nō ſit in peccato mortali. Vbi no-
tat Sco. ꝙ qn̄ queritur q̄s ſit miniſter
matrimonij. videt̄ vt plurimū ꝙ ipſi-
met ↄtrahentes miniſtrēt ſibi h̄ ſacra
mentū. vl̄ mutuo vel vterqꝫ. ꝫ nec hoc
req̄rit̄ neceſſario. ꝫ cū omni cōtractu
eſt ſacramētū. Nā aliqn̄ p̄n̄es ↄtrahūt
pro filio ꝛ filia preſentibꝰ. nō exp̄mē-
tibus ſigna ꝓpria. Si igit̄ ibi ē ſacrm̄.
oportet dici ꝙ miniſter ē indifferenter
qui pōt eē miniſter in ↄtractu mr̄imo
nij. Oēs em̄ ↄtrahētes duas grās ac-
cipiūt. q₂ due ſunt grē in animabꝰ cō-
trahentiū. ꝛ h̄ verū ē niſi ſit obex pcti.
ſupple. mortalis hinc ꝛ inde. Non em̄
ſufficit ad grām p̄cipiendā ꝙ ↄtrahēs
non ſit fictus reſpectu ſacri. ꝫ oportet
ꝙ p̄us penituerit. q₂ illud ſacrm̄ non
dat primā grāꝫ. hec Sco. Scđo caue-
at ↄtrahens ne in ↄtractu ſolū vel p̄n
cipaliter intēdat ſupbiā. auariciā vl̄ lu
xurioſam voluptateꝫ. q₂ dicit Guilh.
pariſien̄. de ſacramētis. Qui mr̄imo-
nio ↄtraria intēdunt. multū peccant.
Verbi grā. Qui amore explēde libi-
dinis ſue tm̄ forinſecus mr̄imonia in-
eunt. Silr̄ q̄ ꝓpt̄ ſolā voluptatē aut ſo
lā auariciā aut ſolā ſupbiā inijt ꝛ ↄtra
xit mr̄imoniū. bōis mr̄imonij aut ex-
cluſis aut neglectꝭ. h̄ ē nō curatis. ta-
lit̄ ↄtrahētes mltū peccāt. q₂ nō i ſcti-
ficactiōe ꝫ i ipuritate terrenoꝝ ſacrm̄
recipiūt. imo abutunt̄ iſto ſacro. ꝛ ve-
riſilr̄ peccāt mortalit̄. Dic̄ Guilh.
Si ſit quis adultus aut adeo ꝓuectꝰ
ꝛ eruditus vt talia noſcere debeat me-
rito. in tales em̄ demoniū habet pote
ſtatē. Thobie. vj. Sed quereres Eſt D
ne inter tales matrimoniū. Rn̄. ꝙ ſic.
quia ꝛ ſi amor libidinis ſue explende
ſolos illos moueat vel eorū alteꝝ. ad
oīa tamen onera matrimonij vterqꝫ ſe
obligat pactōe generali. hoc ē ad vxo
rem regendā ꝛ ſeruandā ei fidē thori ꝛ
alia onera. Sicut em̄ ſi q̄s baptizaret̄
cā luxurie tm̄ ↄcupiſcēs ſpōm alicuꝰ
xp̄iane mulieris quā aliter habere nō
poſſet niſi baptizaret̄. vere baptizaret̄
ꝛ veꝝ ſacrm̄ baptiſmi reciperet. Sic ꝛ
iſte veꝝ ſacrm̄ mr̄imonij p̄cipit lꝫ non
recta intentiōe. Cōſenſus etiā iſte ꝛ ſi
amore libidis ſit tm̄. matrimonialis

tamē eſt nō fornicarius aut amatorī⁹
Nō em̄ in ſolā libidinē cōſentit. ꝫ etiā
in oīa onera matrimonij. ⁊ ad oīa illa
ſe obligat. Sic̄ ⁊ ille q̄ cā luxurie ſue
explende tm̄ baptizaꝛ. nō in ſolā luxu
riā cōſentit. ꝫ etiā in hoc ut baptizeꝛ ⁊ xpi
anus fiat. ⁊ ad oīa agēda ⁊ ſuſtinenda
que xpianiſmi ſunt ſe obligat ipſa ſu-
ſceptione baptiſmi. h̄ Guilh. Tertio
caueant cōtrahētes ne inter eos ſit af
finitas vel cognatio ſpūalis. aut ꝯſan-
guinitas. matrimonij cōtractū impe-
diēs ⁊ dirimēs. al's ſibi debitū reddē-
do alter ad min⁹ adulteriū vel fornica-
tionē cōmitteret. Quarto dꝫ in cōtra
ctu conſenſus fuiſſe in mēte ⁊ expreſ-
ſus in voce ſigno vel ſcripto. deficiēte
em̄ alterius cōſenſu. vel ſi nō fuit ex-
preſſus. nullū matrimoniū eēt coram
deo. Quito videat ne ſcienter ſit votuꝫ
deo factuꝫ inter ptes de ꝯtinentia. al's
vouēs peccare poſſꝫ mortaliter. ⁊ deo
ſponſam ſubtraheret. nec ſine pecca-
to mortali ſm̄ mltos vnq̄ꝫ poſtea poſ
ſet petere debitū. nec ꝓſperitas tpaliū
in tali matrimonio eēt multū ſperan-
da. imo etiā grauiter videꝛ peccare qui
votiuā ducit ſciēter. q₂ coopatur ei ad
pctm̄ mortale cām dando fractiōis vo
ti. Silr alij q̄ tales tradunt nuptui. q₂
Ro. j. dicit. Nō ſolū. ſupp. excludunꝛ
a regno dei qui mortalia faciunt. ſed
etiā qui ꝯſentiūt faciētib⁹. Vbi glo.
Cōſentire ē tacere cū poſſis redargue
re. vel errorēꝫ adulādo fouere. Sexto
caueāt ne clādeſtine nuptias celebrēt
ꝫ bn̄dictionē recipiāt in facie eccleſie.
vbi nō ſūt binubi. Neuter em̄ cōiugū
teneꝛ reddere debitū alteri ſtatim cō-
tracto mr̄imonio. dicit Tho. i. iiij. diſ.
.xxxij. Et ſm̄ Guilh. ſup Ray. peccat
mortaliter q̄ ante bn̄dictionē nuptia-
lē vxorē cognoſcit in locis vbi ē cōſue-
E tum bn̄dictiōꝫ adhiberi. ¶ Valet aūt
bn̄dictio mr̄imonialis. ⁊ fit ꝓpter mul

ta. vt notat Hūbertus de officio epī.
Et Guilh. pariſieñ. de ſacr̄mētis. Qm̄
q₂ em̄ mr̄imonio annectitur ſterilitas
cōtra hāc valet bn̄dictio diuina. Pſ.
Bn̄dixit eis ⁊ multiplicati ſunt nimis
Interdū paupertas ꝯtra hāc valet eadē
bn̄dictio. q₂ Prouer̄. x. Bn̄dictio dn̄i
diuites facit. Interdū diſcordia cōiu
gum. ꝫ bn̄dictio dn̄i valet ad pacē Nu
meri. vj. Sic bn̄dicetis filijs iſrael. Cō
uertat dn̄s vultū ſuum ad te. ⁊ det tibi
pacē. Interdū demon accipit ptātem
in ꝯtrahentes. vt pꝫ Thobie. iij. de de-
mone q̄ interfecit ſeptē viros Sare. ꝫ
ꝯtra h̄ valet bn̄dictio. q₂ ibi ē crucis ſi-
gnum qđ fugat demonē. Interdū in
ꝯiugib⁹ caro dn̄atur ſicut equus ⁊ mu
lus. iō malo amore ꝯiūgunꝛ. ꝯtra hoc
valet bn̄dictio ſctā. q₂ dat grām. Ecci.
.xl. Grā ſicut padiſus in bn̄dictiōib⁹
Grā aūt eleuat mentē ad ſpūalia. In
terdū matrimonio adiūcta eſt multa
proſperitas ducēs ad malū finē. ꝫ bn̄-
dictio diuia ecōuerſo adducit abūdā-
tiā ſpūaliū bonoꝝ ducentiū ad bonuꝫ
finē. Pſ. Bn̄dictiōeꝫ dabit legiſlator
ibūt de virtute in virtutē videbiꝛ de⁹ de-
orū in ſyon. Quia ergo bn̄dictio diui
na ꝯcomitaꝛ inuocationē diuini nōis
quam facit ſacerdos in ſua bn̄dictiōe.
ſm̄ illđ Numeri. vj. Inuocabitis no-
men meū ſup filios iſrahel. ⁊ ego bn̄-
dicā eis. Iō rōnabiliter bn̄diciꝛ matri
moniū aliquoꝝ. ¶ Quo ad tertiū no F
tat Guilh. vbi. ſ. Q₂ cū mr̄imoniuꝫ
ſit ſancta ⁊ ſanctificatiua ⁊ pfecta ſocie
tas maris ⁊ femine in ſpecie hūana. ⁊
ſanctitas ſit ſm̄ Diony. elongatio ab
execratiōib⁹ ⁊ ꝯtaminatiōib⁹ vicioꝝ ⁊
pctōꝝ. ⁊ adherētia totalis ad deū. Id
circo ſeptuplex ē ſanctitas mr̄imonij
ſuāda a ꝯtrahētib⁹. Prima cōſiſtit in
elongatiōe a turpitudine ⁊ execratiōe
prohibitoꝝ. q₂ ꝯtrahētes intēdere de-
bent vt ſe lōge faciāt ab his. Secūda

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cõſiſtit in cuſtodia ⁊ retractione ꝯſor-
tis ab hmõi. Teria ꝯſiſtit in ſubiectio
ne ſui ad alterũ . ⁊ in iugo ꝑpetue ſer-
uitutis . q̃ ſe alter alteri ſubijcit abſq̃
participe. Quarta in ſuſceptiõe one-
ris. videlicet ꝓuiſionis ⁊ educatiõis.
Non em̃ leue ẽ onus viro ꝓuidere de
pregnãtibus enixis ⁊ nutriẽtib⁹. Si-
militer cuſtodire paruulos ⁊ erudire
ſiliter ⁊ in muliere dolor partus. erũ-
noſitas pregnantiũ. q̇bus ꝯdolet vir.
G ⁊ miſeria nutrientiũ ⁊ ſilia. Quita
eſt ex ſuſceptiõe regiminis ipſi⁹ vxo-
ris q̃tuꝫ ad virũ . q̃ etiã regere habet
totã domũ. vbi mulieri cõpetit ps ſol
licitudinis. Non em̃ recipit vxorẽ tm̃
ad ei exhibẽda neceſſaria victus ⁊ ve
ſtitus. ſ3 etiã ad regendũ in cõpoſitio
ne morũ. in correptiõe ⁊ ꝑfectiõe eius
nec leuis cura ⁊ modicũ ẽ onus cura
mulier‿ vni⁹. Sexta ex fructu ꝓlis ad
dei cultũ nutriendũ. Septima ex ipo
ſacramẽto. i. ſacre rei ſigno. Eſt em̃ ſi-
gnum ꝯiunctionis xp̃i ⁊ eccl'ie. xp̃i et
fidelis anie. xp̃i ⁊ beatoꝝ patrie. He
ſunt ſctificationes de q̇bus videt̃ loq̇
aplus. j. Theſſal'. iiij. Hec eſt volũtas
dei ſctificatio vr̃a. vt abſtineatis a for
nicatiõe. vt ſciat vnuſq̇ſq̃ vr̃m vas ſu
um poſſidere in ſctificatiõe ⁊ honore
nõ in paſſione deſiderij. ſicut ⁊ gẽtes
que ignorat deũ. Nõ em̃ vocauit vos
deus in immũdiciam. ſ3 in ſanctifica-
tionẽ in chriſto Jeſu domino noſtro.

Capitulum. viij.

De penitẽtie ſacramẽto cuius
tres ſũt partes ſm Chryſoſto-
mũ. Contritio. Cõfeſſio ⁊ Sa-
tiſfactio. Primo videndũ eſt de origi
ne ꝯtritionis. Scđo de cõditionibus
cõtritioni neceſſarijs. Et tertio de effe
A ctibus ꝯtritiõis. Circa ad p̃mũ no
tandũ p̃mo ꝙ ſm magiſtruꝫ diſ. xvij.
quarti. Contritio eſt dolor voluntarie
aſſumptus ꝓ pctis cũ ꝓpoſito ꝯfitẽdi
⁊ ſatiſfaciẽdi. Dicit̃ p̃mo aſſumptus.
Oportet em̃ in ꝯtritione q̃ cõmuniter
habet̃ ꝑcedere q̇dam. Secus de pui-
legiata. vt in latrone Magdalena et
Paulo. vbi deus fontẽ miſcd'ie apuit
vt fieret ſubito. qđ in alijs paulatim.
Sicut em̃ ſanauit q̇ſdam ſubito xp̃s.
alios q̃tidie ſanat ſucceſſiue median
te curſu cõmuni. ſic ⁊ i animab⁹ fecit.
vt Tho. dicit ꝯtra gẽtiles. Scđo dicit̃
voluntarie. nõ coacte ꝓpter hoc picu-
loſum eſt in extremis primo penitere
vt habes ſ̃. c. vj. A. Tertio dicit̃ dolor
ſc3 qui ſit diſplicibiliter maior cuiuſ-
cunq̃ priuatione citra deum . Et hic
dolor eſt volũtatis. nec oportet neceſ-
ſario ꝙ ſenſualiter doleat. Vñ ſtat. ꝙ
ꝓ prẽ mortuo ſenſibiliter plus doleat
nõ ĩtellectualiter ⁊ gaudeat pctõr de
dolore tali. Sed q̃diu dolebit. Rñ. ſꝫ
id eſt. qñ recolit ſe male feciſſe. Quar
to cũ ꝓpoſito ꝯfitendi ⁊ ſatiſfaciendi.
Scđo notãdũ ſm Hanouẽn. ꝙ q̇nq̃
ſunt ꝑambula cõtritionis vt plurimũ
Nã penitẽtia actualis q̃ eſt imediata
diſpoſitio ad grãꝫ orit̃ ⁊ incipit ſm or
dinẽ. Primo a fide. cui⁹ actus p̃mus
eſt q̃ hõ cog̃ſcit ⁊ credit dei bonitatẽ ⁊
iuſticiã. ⁊ ꝙ illi diuine bonitati diſpli
cet oẽ pctm̃. ⁊ ꝙ dĩna iuſticia pctis ſic
offendit̃ ꝙ nullo mõ dimittit inultũ.
ꝯſequẽterq̃ hõ cog̃ſcit ſe mala cõmi-
ſiſſe . ⁊ dei offenſaꝫ incidiſſe ꝑ iuſticiã
ſoluẽdaꝫ . Scđs ẽ act⁹ timoris ſuilis
q̃ timet ſe eternalit̃ miſeꝝ futurũ ꝓpt̃
pctm̃. ⁊ retrahit̃ iſto mõ a pctis ꝓpter
metũ gehenne in q̃ timore q̇s ſi ſoluꝫ
maneret deſperaret. Jõ terti⁹ act⁹ fidei
eſt quo credit deũ tã ĩfinite miſericor-
dem. vt ad veram penitentiã remittat
oẽm offenſaꝫ. ⁊ in amicũ dei recipiat
penitẽtẽ. Quart⁹ ẽ actus ſpei d̓ venia
ꝯſequẽda ꝓpter dei miſcd'iam ⁊ boni
tatem. quibus paratus eſt indulgere
⁊ in amicitiã reaſſumere penitentem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN